

יצחק אורפז: עשב פרא

א

דפק על הדלת. דממה. נכנס לבית ושמע הד פסיעותיו על הקירות הערומים. לא היה איש בבית ומיפסעו היה קצוב וקשה. הקיפו אותו חדרי הבית הגדולים והביטו בו בסקרנות עד שנעצר נבוך באמצע החדר הגדול. מגפיים מרופשים. פסיעות־חמר אדומות, ארגזי ביצים, כדי חלב, שקים ריקים ופשטות חביבה שהיתה מטיילת בין החדרים מבלי למצוא בהם כסא הגון לשבת עליו.

אגרטל הזכוכית עם האזניים הגדולות שילח אל האורח חיוך לבן ומצודד. היה זה חפץ המשכית היחיד שבבית שעמד במרכזו של שולחן עץ גדול וריק והיה עוסק בלכידת קווי אור ושבירתם. „מומו“, קרא לאורח בשמו, „הבט עלי“.

אך מומו לא האמין עוד לחיוכים לבנים ועבר את המטבח ודרכו אל חצר המשק. שם, בארשת קרה ומסתייגת, חלף על פני תעלולי הכלבלב ומחאות הסוס ופטפטי התרנגולות וחצה עד צוואר בתוך ריח סמיך של זבלי אשלגן. עד שנמסך לתוכם ריחו הערב של חשש טרי שנקצר אולי עוד הבוקר. בפתח המבנה ששימש רפת ואורוה כאחד היו עסוקים זה בזה איש קטן וסוס גדול ולא ראו אותו מתקרב אף כי היה נדמה למומו שפסיעותיו ממלאות את כל חללה של החצר. האיש הגוף והרוה היה רכון על רגלו הקדמית הפצועה של הסוס וזה היה שולח גלים מזוררים של התמרמרות מכנפי נחיריו הרועדות עד לקצה זנבו המקוצץ לתפארת.

האיש הגוף והרוה קרא: „הוֹיִס יא־בהימה!“ וידיו ועיניו קיפצו בזריזות כמשולחות שטן. פניו היו נוחות ופשוטות וחזקות ממש כעור הנעליים שלרגליו. איש זה שייך לבית זה. בטוח כמו לסתו העליונה חסרת־השניים שהיתה קוראת „הוֹיִס“ כנשיפת אבוב. עתיד היה לשמוע לאחר־מכן את הסיפור איך לפני שנים הלכו לו השניים ממכת אגרוף של חייל אוסטרלי חביב, או, כאשר הפונדק שבביתו, פונדק של חיילים עייפי־מלחמה, היה מכניס יותר משאר ענפי המשק, מאז נשאר לו כובע אוסטרלי רחב־שוליים, זה שלראשו, נעליים אלו שלרגליו, קריאתו המנושפת „הוֹיִס“ וחיוכו הילדותי חשוף־החניכיים.

אמר האיש בפשטות: „תפוס לו את הראש בחור. הרויס. תפוס לו את הראש אם אתה יודע מה זה סוס!“

לא הביטו זה בפני זה, אך היה ברור למומו מי דיבר ואל מי. ראשו הגדול של הסוס היה מפרכס מכאב ומפעם לפעם היה חובט מחאותיו על כתפו של האיש הגוף ומפריעו ממלאכתו.

העביר מומו כף ידו הבטוחה על צווארו הגא של הסוס וגיפפו כהיזכה ואחר־כך הביט לתוך עינו הגדולה הסוסיית והבטיח לה בלחישה את גורלו של סטאשק. סטאשק, לחש לו, היה חמור במוסד ש. שיום אחד עמד בצלו של חרוב ולא רצה להמשיך. היפחו במקל. דירכנו בדרבנות. נגחו בראשי שפודים, גירד גבו בענפים יבשים עד זוב דם. סטאשק לא מיחה ובענוה רבה ירד על הארץ ושכב שם. הוא לא קם עוד, אך מומו זוכר אותו לטובה. זוכר את מבטו האחרון — מבט של סבלנות והכנעה. מוכן הוא לזכור לטובה גם את הסוס. ראשו של הסוס שקט עתה בידיו של מומו ועינו פילבלה בהכנעה.

„יש לך יד בטוחה“, אמר האיש הגוף והוליך את הסוס אל האבוס. „אין כמו סוס שמרגיש זאת. מה שמך?“

„קוראים לי מומו“. מעבר לקיר גמתחה געייה כבדה ואדישה כפיהוק. גם דבריו נמתחו כבדים ואדישים. „אתה קרוב שלי. זאת אומרת אם אתה שמואל קורן.“

„בטח אנו קרובים“, לחץ ידו בחביבות, „אבל מי אתה, כלומר מה שם משפחתך?“

מומו החריש. דומה שמעולם לא היה לו שם־משפחה. מומו־משחיו־הסכי־נים? מומו־משחיו־הסכינים שאין איש מכיר את צבע עיניו, לפי שאינו מביט בפני איש. הוא מביט בסכינים, מספריים, שאגת ניצוצות, ברק־להבים ועין האבן המסתובבת — עין השיכחה.

תפוז אדום היה תלוי על אחד מעצי הפרדס הסמוך ולהט שם כשמש קטנה. שמש יבשה ורקובה! משש תרמילו ונתן דעתו על הדרך בה יחזור מכאן. אך שמואליק הקדימו ונשף מתוך גל של מספוא ירוק וריחני שהניח והעתה באבוסים:

„מה אני שואל אותך שאלות. הרי ברור שאתה קורן, אחד הקורנים. כמוני־כמוך. ברוריה, יש לנו אורח.“

„כבר באה“, קרא קול אשה מבית־האימון.

אמר מומו ועיניו בתפוז האדום:

„באתי לעבוד אצלך. זאת אומרת אם יש לך מקום בשבילי.“

„יפה מאד שאתה רוצה לעבוד. הקורנים הם אנשי עבודה. אתה חקלאי?“

„כן.“

„אין אצלי הרבה חקלאות. מה שאתה רואה. וחלקת מספוא בשביל הבהמות, והפרדס הזה.“

„אני עושה כל עבודה בשדה.“

„אני בטוח שאתה עושה. הצרה שאנחנו מסתדרים לבד איכשהו. ביחוד עכשיו שיש לנו את שואל. תכיר אותו. בחור עם שכל בראש. מטפל בפרדס.“ קרא: „ברוריה, זה קרוב שלי. מומו קורן. את רואה, יש גם בעלי־קומה בין הקורנים.“

לברוריה היו עיניים לזהות וזהו ענק — איאפשר היה לנוע בקירבתה מבלי חוש בשדיה. הוא חש את שדיה על פניו ואת הולם הדם בכף ידה. אמרה איזה

דברי חביבות וידה פירפרה בתוך ידו. נדמה היה שהיא יראה מפניו. הביט בתפוז האדום וגוו משותק. בכל אשר יזוז פגע בחזה הגדול. התפוז הלוהט עבר לצל וכבה. קמה התלחשות בהולה מלווה רקיעות טלפיים, זרירות והתעטשות.

— עוד ימצא לו מקום אצלנו / — אתה בטוח ש — / עוד לא הלך כאן איש לאיבוד — / אין דבר — "

הזמינו אותו לארוחת־צהריים ר"אחר־כך נראה".

"מיכלה, מיכלה", קוראת ברוריה. ומיכלה, ילד כבן שבע, מופיע מתוך הפרדס ומתחיל לכרכר כשלהבת קטנה סביב אבן־גדר.

"מיכלה, מהר לארוחת־צהריים", קראה ברוריה. ומומו חשב שמעולם לא היה לו אח קטן כמו מיכלה וכי הוא רעב למשהו. רעב מאד למשהו. שאיננו ארוחת־צהריים דווקא.

מיכלה היה מקפץ ומכרכר מסביב לאבן וקורא: "נחש צא, נחש צא —" ושער העורב שלו היה מתעופף סביב ראשו כיוני־פחם.

"עזוב את הנחשים מיכלה", התלבט קולה של ברוריה באוויר כאילו היה חללו מלא ראשי־פתנים. שמואליק זינק אל אבן הגדר ומומו בא אחריו.

"אבא, זה רק צפע קטן", כירכר מיכלה.

"זוז!" קרא שמואליק, הסיט את האבן, תפס בזריות את הצבע בזנבו, הניפו בקשת מהירה והנחית ראשו על האבן. הצפע שמת מיידיו, התקפל בתוך זנבו והניד ראשו המשולש במבוכה מול העולם. הסמיך מומו מקל דק אל בין עיניו של הצפע והביט בו בעינו הקרה. הצפע כמו נסמר למקומו, אולי משך שבד של שניה, אך זה הצפיק למומו כדי לתפוס את ראשו בין אצבעותיו כשהן מפרידות גל של פירכוסים נואשים כלפי מטה והכשות־אוויר כלפי מעלה.

צוהל משמחה הביט מיכלה בהערצה אל הבחור הגדול והכל־יכול, וקינא בו בגינו של אבא:

"אבא שלי כבר הרג המון נחשים, אולי אלה, מאמין?"

"כן", הסכים מומו.

"תתן לי את הנחש בשביל לשים אותו בתוך בקבוק, נכון?"

"אתן לך".

"אתה נשאר אצלנו, נכון?" שאל הילד.

"שאלו, בוא לאכול", קראה ברוריה, קולה עמום וחם כגעייה על אבוס מלא. הכלבלב הריח את הקול — ריח של שיירי בשר ועצמות — ופתח בנהימה של צפיה.

קול אחד עלה מהפרדס, קול נקי ומבריק כתערו של גלב:

"אני אלך לאכול ומי יגמור פה את השורה במקומי? עבודה זה עבודה, גברתי". זה היה קול מטופח ומתנאה כמו ורד של זכוכית. רעד שרירי־הלסת אמר לו:

אתה שונא את שאלו. הוא אויב שלך. ומיכלה הקטן, שערר כעטרת יונים מתעופפות, אומר:

„שאל פחדן. בורח מנחשים. בעצמי ראיתי“.
 מומו שחק. פסיעותיו היו קצובות ובטוחות.
 „אבל אתה תישאר כאן, נכון?“ המשיך הילד.
 שמואליק, שהספיק בינתיים להאכיל את העגלה, בעט בעכוזה וסגר את פשפשׂהעץ.
 „אבא, נכון שהוא נשאר אצלנו?“
 היסוס קל נתלה באוויר, צמיגי כנטף מים של ברוז דולף.
 „בודאי“, השיב שמואליק, „בודאי הוא נשאר אצלנו. הוא שייך למשפחה“. הנטף
 ניתק והקיש כענבל של כסף.
 מומו רצה להניח ידו על ראש הילד אך משום־מה לא יכול. אז גמר להמית את
 הצפע על הסף, והבית נפתח לפניו.
 שארית היום סייר בסביבה, הכיר את הבן הגדול, נטי, שמע הרבה ודיבר מעט.
 חלם תחת עץ־תאנה והאמין ששכח המון, ואולי, אולי מתחיל בשבילו תור חדש.
 אך כל אותה עת היה תופי צהוב מצפצף לתוך אזנו: אל תאמין להם —
 אל תאמין להם —
 כשעלה בערב על משכבו הרך שמע את הכלבלב שורט את הדלת ומבקש להיכנס.
 זכר את הילד שדפק על דלת זרה וביקש להיכנס. כששאלוהו למה, השיב: „פשוט
 לא כליכך נוח לישון ברחוב“. הילד היה אז בגילו של מיכלה. האם אפשר
 שזה קרה לו?
 נרדם וחלם שהוא פוגש את עיני הכלבלב הזעירות והן מתרחבות ימתפעמות
 ככרסי שפנים מתעלסים. מיד הכיר את עיניו של מיכלה. רצה ללטף את שערו
 המתכנף —
 התעורר וחשב לפתוח את דלת המטבח לכלבלב. אך משום־מה לא יכול.

ב

הימים היו סמיכים ולוהטים כמו מרקהירקות של ברוריה. וטוב היה המרק של
 ברוריה שהיה צורב את הלשון והחיד ונותן לו למומו עילה לשתוק בלא שתוד
 שתיקתו כאבן נועמת על שולחנם רב־הלהג של הקורנים. ברוריה היתה מרבה
 לצחוק וצחוקה היה בוקע ישר מתוך החזה הגדול, עבה, חם, מעורר ומרגיו. ושאל
 היה צובט אותה דרך קינטור ולצון ולשונו הזריוזה והמעודנת מלאה את כל הבית
 עד־להרגיו. עד להשתיק את מומו עוד יותר. אז הוא נושף מבין שפתיו ההדוקות:
 „הולך לישון. מחר קמים מוקדם“, ובורח אל יצועו ואל ספר ההרפתקאות המונח
 תדיר מתחת לכר. ולמחרת מקדימים לקום עם אדי־שחרית ומרימים את השעות
 המלוות מויעה וכבודות מחום וחוצבים בהן כדי לטמטם ולהשכיח. ויש שעות
 מלוות בהן השמיים מתרככים פתאום וראשו של החמור סטאשק ניבט אליו
 מלמעלה, סבלן, נכנע, מפויס.

ואכן, הלכו ורבו שעות הפיוסים אצל הקורנים. משהו היה משתנה. עדיין לא העביר ידו בלטיפה על ראשו המכונף של מיכלה, אבל כבר ידע שהוא שואף לעשות כן. פעם אף תפס עצמו מביט באחד מצחוקיו של שמואליק ומתפעל מתינוקיותו החביבה חשופת-השניים. מיד, כמובן, שב והשחיל ראותיו על אותו קור-ראייה חללי החומק מבני-אדם, חומק מהם ועובר על-ידם שלא לפגוש אותם.

לא יפלא, אפוא, שחרף שנאתו אל שאול לא ידע מהו צבע עיניו ובאינו יד מונחת הכף בשעת אכילת המרק של ברוריה. הוא, שידע בדיוק נמרץ כמה עצים יש בשורה השלישית שבפרדס וכמה שקי זבל בצבורה, הוא לא ידע מה צבע שערו של שמואליק והיכן בגופה של ברוריה תלויים שדיה הגדולים החנוניים. אך את צחוקה שמע, והוא היה מכה הדים מדושנים מלוא כל הבית והחצר וקורא: אני כאן, אני שם, והיכן אתה —

אך משהו דורך את פטמות צחוקה, מישהו, לעזאזל!
כאמור, היו הימים סמיכים ולוהטים בפרדס. וידיו גומו וגרפו צלחות ועדרו וזיבלו והשקו ושנאו את שאול שהיה עובד תמיד-תמיד במרחק של שורות אחדות ממנו, שורות אחדות בלבד.

אותו יום בשעות הבוקר היה שמואליק בחלקת האספסת, ברוריה בלול, נטי על הנחל במישוט סירות, שאול ומומו בפרדס ומיכלה הקטן, שידו לא משה לאחורונה מתוך ידו של מומו, היה מתרוצץ בקירבת מקום. מיכלה היה סוגר שיבר ופותח שיבר לפי פקודתו של מומו ובין סגירה לפתיחה גורף מיני רימה מן האדמה הלחה, עוקב אחר אורחת נמלים ומרגיז את לודר בעזרת מקל-הרועים הענק שבידו. לודר היה כלב ענק ובעל אופי נבזי, מין הכלאה של זאב עם שועל. כאחד ממוגי-הלב היה מסוגל להתנפל על כלב אחר מאחוריו ולגמור אותו. לאחר שחוסל בדרך זו כלב מיוחס, אילצו את בעליו להעלותו על שרשרת. בעליו זה היה גם מתישב יוצא-דופן. היה מוציא מן הקרקע רק סיפנים ותות-שדה, ומשק החי כלל את לודר ואי-אלה חתולים; לא פרות, לא עופות. מובן מאליו שילדי השכנים אהבו להרגיז את שניהם, את לודר ואת בעליו. מכולם היה מרבה מיכלה הקטן שהיה מצליח בתמרוני מקל זריזים להביא את לודר לידי איבוד קול, סימור השער וכיוצא מטורף של הפנים.

אותה שעה היה מומו נח על הגב בירכתי הפרדס, משוחרר וצונן כמו פלג המים בנתיב המושקה, כאשר ירד עליו הדף עז של קריאות ונהימות והעירהו. ניצב עליו מיכלה עם מקל-הרועים הגדול ונשימתו מזדמרת:

„הזקן התרגז נורא ואמר שיתיר את לודר. מאמין שהוא יעשה זאת?“ נשימותיו היו קלות כצפצופים וניצת-הדר ריחנית ירדה על פניו.

„אולי“, השיב.

„אבל לודר גדול נורא והוא ודאי חזק כמו הזאב שנכנס ללול של שפרה.“
„לודר נובח כל היום וכלב שנובח אינו נושך“. אולי גם שאול כזה, חשב.

„אבל לודר שונא אותי והוא ודאי חזק כמו הזאב שנכנס ללול של שפרה“. אל-אלוהי־סטאשק, איך אפשר לשונא ילד זה! אילו הגיש לו את ראשו בזה הרגע כי אז היה מלטף אותו. אולי. חבל שידו אינה מורגלת בזה.
 „מיכלה, ספר על מקרה הזאב עם שפרה“.
 „כבר סיפרתי לך“.
 „אין דבר. ספר שוב“.

ומיכלה מספר לו שוב את המעשה המפורסם בכל העמק איך שפרה מקיבוץ מ. נכנסה לחצר הלול ומצאה שם כלב גדול ונזעם. ביקשה ממנו לצאת. לא רצה. אמרה לו לצאת. לא רצה. זרקה עליו אבן. התכעס הכלב הגדול, ניגש אליה והפיל אותה על הבטן והתחיל לאכול לה את הישבן. שפרה צעקה והתעלפה. באו אנשי המשק והמיתו את הזאב. כי התברר בינתיים שכלב גדול זה אינו אלא זאב. גם שם בעלה היה זאב ולכן היו שרים לה ילדי הסביבה במקלה: „למה זאב כעס על שפרה ואכל לה את התחת?“

„זאב כעס על שפרה ואכללה את התחת“, חזר מומו וגיחך. על־יד מיכלה היה מגחך לפעמים. ומיכלה אהב לראות את מומו מגחך כשמש המאירה בענן.
 „אתה יודע“, אמר מיכלה פתאום, „אני שונא את לודר ולודר שונא אותי. וכשהוא אינו על שרשרת הוא דווקא לא נובח“.

מיכלה פחד.

מומו הקשיב, ראשו אל לב האדמה. שמע משהו נוסף על קולות המים, רחש ההסתפגות, פריכת גושי חול־חמרה וקוקו הרימה מתחת. שמע עוד משהו וזקף ראשו. מרחק צעדים מספר מאחרי מיכלה עמד לודר דרוך על שריריו. זנבו בין רגליו, זרבוביתו בקרקע ועיניו מצומצמות כדי סדק של דם. כולו גוש דרוך של שנאה.

מומו תפס במקל־הרועים בעל הגולה המחוספסת וזינק אל הכלב. לודר השתופף־התחפר על רגליו, כיוץ פניו, חשף שניו ונהם. מומו הכניס את גולת המקל לבין שיניו. לודר נשך במקל. נשמעו חירצוק ויבבה, אך המקל נשאר שלם וגולתו בחשה בתוך עיסה של בשר ורוק. פקח הכלב עיניו אט־אט ופגש במבטו הירוק האפור של מומו. נרעד הכלב וגל של צמרמורת עבר מראשו אל זנבו. אחר־כך הלחית זרבוביתו כלפי מטה, קרע עיניו באימה והחל מנענע אחוריו בהכנעה.

אך מומו לא האמין ללודר. רגליו של הכלב נצמדו מאד לקרקע ודרכו את גיו. מומו אינו זוכר היטב את פניו של שאול. מעולם לא ראה אותם בעיניים מישירות, אבל ברגע זה היה בטוח שפנים אלה פני שאול הם. אל תאמין לו, שאג לתוך אזניו אופנה־השחזזה, הנה הוא מונק עליך! הרים את המקל ובתנופה עזה הנחית את הגולה על ראשו של לודר. נשמע פצפון עצמות כסופת־רעמים והחלה מרוצה מסביב. מומו הניח את המקל ובפנים קרות חזר אל מקומו בירכתי הפרדס. עיניו תרו אחר הילד. כבר לא היה שם. שכב על גבו והתעטף בגלימה עבה של אדישות. עברו על פניו רקיעות רגליים וקריאות „בריון שכזה“ והתנצחות חריפה ודיך

ודברים ושאלות רכות ודביקות כזפת: „למה עשית זאת, למה עשית זאת, למה הרגת את לודר?”

ואחר־כך באו פניות מעתירות ומסחררות כקטורת־חשיש: „אולי תבקש מהם סליחה. בקש מהם סליחה או משהו כזה —” וביניהם הנחונג־הדבש של שאול וגעיית־עטינים ממושכת של ברוריה. והוא עצמו גוש של דממה בתוך כל המהומה הזאת. ומיכלה כבר מצוי לא הרחק ממנו ומביט עליו בעצב, ומנסה להסביר לגדולים שלודר התכוון לטרוף אותו. אך הגדולים הם חרשים כמו קיר. אז הוא יושב לא הרחק ממומו. מביט עליו בעצב ושותק.

אחר־כך ניטרה באזניו גרירת נבלה בסמוך ונהימה נזעמת: „רוצח יש לכם בבית ולא בן־אדם!” ושוב התנסר באזניו לתשה הנפתח של גורית, אהבתו הקטנה: „— אני פוחדת מהמבט שלך —” ואחר־כך: „תן לי ללכת, אתה גרוע מערבי.” והם כולם גדולים כל־כך, בגודל טבעי, ממש, ואפילו גדולים מזה, והאופן משחיר הסכינים משחיו את צדעיו עד לכאב. קפץ על רגליו ודמו זעק:

„מה אתם רוצים ממני. הניחו לי!”

אך דבר לא פרץ מבין שפתיו החתומות, והאדישות הוסיפה לשכון על פניו מכוח ההרגל. ומוטב כך. כי ברגע זה קרב אליו שמואליק ומיכלה הקטן שנשרד בעקבותיו דלג קדימה וקרא אליו במרוצה:

„אבא עשה שלום עם הזקן. הבטיח לו בוקסר גזעי.”

שמואליק קרב בפסיעות מהירות ומדודות וכובעו האוסטרלי הענקי נע לפניו כסוכה של צל והבנה:

„כבר גמרת להשקות, מומו?”

„לא.”

„חבל על הזמן. תמשיך להשקות מומו.”

„אוקיי.”

שמואליק חלף על פניו כאילו לא קרה דבר, ומיכלה שר לו:

„למה זאב כעס על שפרה ואכל לה את התחת. נכון שזה יפה מומו?”

ומשהו חרק והשתחרר כתריס חלוד שנקרע אל האויר. ומישו הו גיחך למשמע ההלצה כאילו לא קרה דבר.

אבל לעזאזל! קרה משהו. ולעזאזל הסוד והפחד והבושה הסוד והפחד.

ל ע ז א ז ל !

הוא יספר לשמואליק הכל, כל מה שרצה להסתיר ולשכוח. מחר יספר לו. ואולי עוד הערב. הערב אחרי ציד הדרבנים.

צח וריחני רד הערב על בית הקורנים. מומו ונטי חזרו מן הציד והביאו דרבן ענק. האויר היה דק ושקוף עד למרחוק. רק ידיו של מומו היו עבות מדם הדרבן. אין

דבר, הוא ירחץ אותן ויילך לדבר עם שמואליק. לפי־שעה עקדו את הדרבן אל עץ וניגשו לפשוט מעליו את עורו ואת אדרת השומן שלבשרו.
 „תן את הסכין שלך, מומר,“ אמר נטי, „אני רוצה לעשות את זה לבד. תראה. לא אשאיר עליו טפה של שומן.“
 „קח“.

קל מתמיד הוציא מתוך ידו את כל רכושו — הסכין בעל ידי־הכסף — והביט בירח־הכסף העשיר מתמיד. הירח צחק אליו חשוף־חניכיים כצחוקו של שמואליק. נצנוצי העיר הרחוקה הביטו עליו בתקוה, תקוה מתרפקת ונכנעת כראשו של החמור סטאשק המונח על מפתן הבית.

אך רחש מאפק אכזרי היה ממשיך בלי הרף ללקלק את כפות רגליו. כראשי־פתנים חלקקים עקורי־רעל. משהו קורה בו. בתוכו. מש הו. מיהר מומו להתיק רגליו מן הרחש המוזר והעוין ולהיכנס הביתה. „הביתה“, לחש, הביתה. העלה אור במטבח ומיהר אל הברז לרחוץ את הדם מעל ידיו. אך עוד בטרם יפתח את הברז פרץ אליו צחוק מתוך החדר הגדול והקפאי ידיו בחלל המטבח. צחוק שאול וברוריה ושמואליק והצטרפו אליהם הקירות והתה שבכוסות: „מומו“ אמרו, „מומו־מומו־מומו“ — וצחקו. וכשנרגע הצחוק אמרה ברוריה: „שואל, תמשיך. תמיד קצת חששתי מפני הנער הזה —“. גם הדרבן חשש מפניו והרים זנבו ופרשו כמניפה, אך על־ידי כך רק חשף את עכוזו וכמו קרא אליו את הכדור. אבל זה היה דרבן, ברוריה.

„אני רוצה שתמשיך, שאול!“

„היססתי לספר לכם. סוף־סוף הוא קרוב שלכם. אולם היום, לאחר מה שקרה עם הכלב, חשבתי, היום הוא עושה זאת לכלב, מחר יעשה זאת ל—ברור!“ ברור מאד, וכולם מבינים היטב מה משתמע מכאן. ומקרה הסוס הלא הוא באמת אפיני. „תארי לך שתפס יצול שבור והכה את הסוס עד זוב דם. ולמה? מפני שהסוס בעט בו. והוא בסך־הכל בן שלוש־עשרה. והמדריך מסביר לו בסבלנות כנהוג במוסד ילדים. ואומר לו: סוס זה לא בן־אדם, לפעמים הוא בועט. את יודעת מה השיב לו? אמר: לא מוצא חן המבט שלו בעיניים!“

לא־מוצא־חן־המבט־שלו־בעיניים. אמיתי כך אמר. וזרקו אותו מן המוסד. נכון מאד. וחיפו שיבקש סליחה ויודיע שמתחרט והוא שתק לא אהב שמסתכלים בו. גם לא סוסים —

כולם צוחקים, גם שמואליק צוחק אף־על־פי שאין שואל מספר לו כלל. מספר הוא לברוריה וצובט דדיה והיא שופכת שפע צחוק הו־הו־הו, הו־הו־הו, ומפניו אינה חוששת. מפני שואל אינה חוששת.

„ספר, שאול, ספר הכל“.

„ספר, שאול“, מילא אחריה שמואליק, ושואל סיפר:

„בבית־הספר החקלאי היו מכנים אותו מומו השתקן עד שיום אחד הראה את שניו. כבר היה בן 16 וסילקוהו משם על מעשה־אונס“.

„אונס? שאלו הכל בהתרגשות.

„אונס ומכות וסקנדל ובכי“.

ובכי וריצה במעבה הלילה מן הסככה אל השדות. היא והוא. היא והוא אחריה. „נורית, חכי לי, חכי לי, לא אעשה לך כלום“.

„עזוב אותי!“

„נורית, חכי לי. לא התכוונתי—“

„אני פוחדת מן המבט שלך—“

„נורית חכי לי—“. עצרה. והלילה ירד על ברכיו. „לא התכוונתי. את קראת לי אל הסככה. ואני אוהב אותך“.

ציפצפה: „אתה מתנהג כמו ילד־רחוב. ואתה אפילו יותר גרוע. אתה יותר גרוע מערבי —“

הוא היכה אותה על פניה והיא נפלה על הארץ ופרצה ביללה. הוא לא דיבר עוד אך לילה אדום געש מסביב: נקם, נקם. הוא שתק גם לאחר־מכן כאשר קם מאצלה והלך אל הפנימיה ונטל תרמילו ועזב את בית־הספר בשעה שנכנס אליו השחר.

„נערה מסכנה“ אמרה ברוריה. „הוא ממש חיה רעה. לא סיפרת לי, שמואליק, שיש ברנשים כאלה במשפחה שלך“. וכולם גומעים מתוך הרגשה כבדה ונוראה, הה־הה־הה־הה — אין לו מה לומר, והוא מביט סביב ומביט באגרטל הזכוכית ומן האגרטל מציץ החמור סטאשק. אבל שמואליק אינו מכיר את החמור סטאשק, או באמת אין מה לומר. הכבשה השחורה, הכבשה השחורה.

נאנחת ברוריה: „חבל על הילדים. יש לו השפעה עליהם. חבל על הילדים, נו, אם היתה לו אם שכזאת כמו שאתה מספר, אז מה הפלא!“

הגיחה אמה הירוקה מתוך השיכחה כקרפדת־ענק ואהבתה ירדה על ראשו כמו אלף טון שמיים צהובים, והנטל כבד עליו ומושכו כלפי מטה. הביט בידו העבה מדם ורגליו יורדות לכריעה וראשו נמשך, נמשך אל הרצפה. כבדה מאד עין הצהוב, ומבטי הקרפדה יוקדים על ערפו כשבטים. כבר עייף לברות. ברח אל פרזורים וגניבות קטנות, אל בתי זרים ובתי־כלא. אל שדה ויגיעה ושתיקת־גלמודים; יתמיד מצאה אותו והחזירה אותו אל גיהנום אהבתה. עד שיום אחד הסתלקה מן העולם. אך עתה הם ניצבים עליו כולם, והאב החורג ביניהם ומכונת ההשחזה ביניהם, ופוכרים ידיהם ומעוים פניהם בצדקנות. מה אנחנו אשמים! אנחנו בעצם לא רוצים כלום. מה אנחנו אשמים. עתה הם עוברים עליו כולם, צדקנים ופוכרי ידיים, ויוצאים אל הלילה.

— — והוא אחריהם

אולם אצל המפתן נתקל בנטי, שפרץ לתוך הבית בדהרה קלת־רגל ומיד נקרעו כל הדלתות. ואור החדר הגדול נפל על מומו כשמש על גג של זכוכית; לא היה בו דבר שלא הואר.

נטי קרא בהתלהבות: „ציד מצויץ. תפסנו דרבן ענק!“ אך דבריו טבעו בתוך השתיקה המשונה. השתיקה שנעצה עיניים סומות בתוך האגרטל הנוצץ על שולחן העץ.

מומו הסתגר חיש־מהר, הביט בכתמי הדם הקרוש על ידיו ואמר: „לא סיפרת הכל, שאלו. לא סיפרת שכאשר הייתי בן 8 הסגרתי את עצמי למשטרה עם תפוחי־עץ גנובים. השוטרים אכלו את התפוחים ואותי עצרו ללינת־לילה. ושני הצדדים היו מבסוטים: הם מהתפוחים ואני מלינת־לילה תחת גג.“

החדר קפא בתוך הדממה. מומו נחלץ מתוך החדר והטיל על צמנו לתוך המיטה רועד וקודח.

כאשר התעורר שמע את הכלבלב שורט את הדלת.

ד

מומו ידע איך ללכת בלי שלום.

משהרים ליל הזויות וביעותים מעל גופו וקם לתוך השחר, היתה דממה תלולה בבית הקורנים. חלץ נעליו והלך על בהונות. בחדר הגדול פגש את נשימותיהם של נטי ומיכלה ואת סכיננו עם ניצב־הכסף. גם אגרטל הזכוכית היה שם והביט בו בעין תכולה ונכספת. חיכה לו האגרטל. מומו נטל את הסכין עם ניצב־הכסף והניחו ליד מיטתו של נטי. אחר, עמד רגע ללטף את נשימותיו הדקות־המתעופפות של מיכלה. חזר לחדר ונטל את האגרטל באזניו הגדולות, אזני־סטאשק. סבלן ונכנע נכנס האגרטל לתוך תרמילו ויחד ברחו מבית הקורנים אל תוך הדמדומים. מומו כבר מורגל היה בעזיבות בלי שלום. כמעט אינו זוכר עזיבה עם שלום. ותמיד בשעה שבין לילה ויום. רק בשעה זו של בין לילה ויום, שעה של הנץ התקוה. מסוגל היה ללכת.

היו עזיבות עם אוויר כיון המשכר. היו עזיבות על גחון לתוך כפור לבן כשעין השחר סמוקה מבושה. היו עזיבות על גשר של קביים עם הבהובי־תקוה באפקים. הפעם הזאת יצא סתם אל החלל. ריק ולבן וחלול כמו תקיעה של קרן־אילים. מה מעבר משם? החלל. מעבר משם? החלל. מעבר מזה?

מומו ניסה לרוץ אך קשה לרוץ בחלל ולמתוח בלי הרף את עור הבשר שנתקע. לעזאזל, באיזה קוץ שם בבית ממנו הוא בורח.

ירד ממשטח החולות הלבנים ועלה על דרך שדות, ומשם על כביש שחור שהלילה כבר החויר לעומתו; פגש משאית גדולה היוצאת לאיסוף כדי החלב, וצלם המתנועע

של בתים בדרך, ועב קלה שלנה על אחד העצים שבדרך ועתה הקיצה ונמלטה אל הים כשרוח קלה בעקבותיה, קלה כנשימתו של מיכלה — אולם, רק בהגיעו אל הכביש הגדול והים גואה מול פניו עמוק ומבטיח כרחם שחורה, רק אז יילל החץ המורעל בחלל: לא עוד, לא עוד, לא עוד — לא עוד לא-איכפת; לא עוד איני-מצפה-לדבר-מאיש ועצימת עיני הזכרון לגבי כל-זכולם. לא עוד. כי כתוב הוא בית הקורנים באותיות ברורות על הרחם השחורה ואין מנוס. מיכלה — נטי — שאול — לודר — שמואליק — ברוריה, וכל השאר, וריחות ומראות ויקיצות — שנה אותם! שנה אותם! שנה אותם! אך מנוס לא יהיה לך מהם. לא עוד.

התפרעו הרוחות בחלל, ומשנרגעו קמעה כבר הבהיר גם הכביש השחור. רצה להימלט אל תוך הרחם האפלה והחמה של הים. אך הים גם הוא הבהיר בינתיים. הביט כהיזכה וראה איך הפך החלל גג של זכוכית והיום העולה מביט לתוכו ורואה את הכל.

זכר מומו את אגרטל הזכוכית והביט לאחוריו. אולי רודפים אחריו. בטח רודפים אחריו. ודאי הכל מאמינים שהוא גנב את האגרטל. אבל האגרטל חיכה לו. הוא שלו. טוב שהצומת קרוב ומשם אפשר להפליג לכל מקום בארץ. אבל לאן? מה זה חשוב. לאיזה מקום שהוא. לכל מקום שהוא. להימלט — זה הכל. „וכסף לכרטיס יש לך?”

הביט עליו אשנב הקופאי בעין של זכוכית וקיוסק נפתח על לחמניות חמות-להרגיו ואנשים רחששו ורחפפו מסביב וגג התחנה היה עיף ומושתן מטל השמיים והשמיים הגביהו מאד-מאד עד סחרחורת, וכל שמתחתם — שוויון נפש גמור. ישב אדיש, רגליו בתעלה, והניח לדמויות לבוא. והם באו. אלה רכובים על תישים צוחקים ואלה על גבי עבים קלות ושואל בא רכוב על לודר, ובעקבותיו ברוריה. מרחפת על שדיה, גאה ושופעת וגועה: „איך כזה מגיע אליך שמואליק — חבל על הילדים — הילדים —” ושואל צוחק לתוך פניו: „אפילו כסף לכרטיס אין לך. יחסן, יחסן!”

„הניחו לי”, אמר מומו. קם ממקומו ופנה ללכת. אלא שממש ברגע זה נעצר על ידו הגיפ של שמואליק ומתוכו יצא כובע אוטרלי עם פה חשוף-חניכיים ושחק. מומו נסוג פסיעה לאחור ופניו אדישים כתמיד. אחר-כך הוציא מתוך התרמיל בתנועה אטית ואדישה את אגרטל הזכוכית. האגרטל פרפר בידיו: לא — — עיני סטאשק פילבלו.

„לעזאזל!” קרא מומו, הניף את האגרטל והטילו לרגליו של שמואליק. „לעזאזל כולכם! מה אתם רודפים אותי?”
האגרטל התנפץ לרסיסים קטנים שהתבזקו באויר לבנים כיונים מתות:
„עכשיו אתה יודע מי אני.”

התקלה אנשים ושוטר זריו עט במהירות על מומו. שמואליק עצר בו:

„רגע אחד, שוטר. זה ענין משפחתי. אם לא הוא אז אני הייתי מנפץ את החפץ הזה. הוא בן שלי“.

„בן שלו — בן —“ עבר הרחש. והשוטר ביקש את הקהל להתפזר ובמקום נשארו פנים־אל־פנים שמואליק ומומו.

„מה אתה מחכה, מומו, בוא עלה על הגיף. צריך עוד להשקות היום“.
מומו סומר למקומו וחלל העולם נדרך כטמבור. כל מלה שיאמר תכה בו צליל אדיר. אינו יכול להוציא מלה.

„עלה, נו. נחום עוזב היום והולך אל החלקה שלו ואין איש מלבדך בפרדס. מלבד זאת מיכלה יושב אל השולחן ואומר שלא יגע בארוחת־הבוקר עד אשר תצטרף אליו. עלה ונסע הביתה“.

ה ב י ת ה — — —

ידו רעדה מפמיהה ללחוץ ידו של שמואליק אך לא ידע איך עושים זאת. עלה פשוט על הגיף ושתק.